

بسم الله الرحمن الرحيم

آیه ۱۹۰

واژه: **قاتلُوا**: با آن‌ها بجنگید (قتل: کشتن، از اله روح از بدن؛ مقاتله: جنگ دو طرفه)

۱- اجازه جهاد:

مسلمانان در دوران دشوار پیش از هجرت به مدینه، چاره‌ای جز برداری و استقامت و تحمل مظلومانه شکنجه‌ها نداشتند؛ ولی پس از هجرت و تأسیس حکومت اسلامی که توان دفاع و رویارویی یافتند، خداوند به آنان اجازه داد از خود و آرمان‌های شان دفاع کرده و با مشرکان و کافران مهاجم مبارزه کنند.

۲- جهاد فقط در راه خدا:

مقدم بودن قید «فِي سَبِيلِ اللّهِ» نشان می‌دهد که هدف اسلام از نبرد، اقامه دین الهی و دفاع از آن است، از این‌رو پیکار با کافران باید صبغه دینی و الهی داشته باشد و رزمنده مسلمان باید فقط در راه خدا بجنگد.

۳- مراقب توطئه‌ها باشیم:

خداؤند سبحان می‌فرماید: نبرد کنید با آن‌ها که سالیانی دراز با قتل و شکنجه شما را آزردند و اکنون نیز با شما سر ستیز دارند. تعبیر «الَّذِينَ يُقاتِلُونَكُمْ» در این بیان، هشدار به جامعه اسلامی است که از نیرنگ، توطئه، غافلگیری و مانند آن آگاه باشند.

پیام: جهاد در اسلام، دفاع از حقوق انسانی است. اگر کسی با ما جنگید، ما هم با او می‌جنگیم. «قاتلُوا» «الَّذِينَ يُقاتِلُونَكُمْ»

آیه ۱۹۱

واژه: **ثَقْتُمُوهُمْ**: آن‌ها را پیدا کردید (ثَقَف: پیدا کردن، مصادف شدن)

۴- مراد از «فتنه» چیست؟

این واژه حدود شصت بار در قرآن کریم ذکر شده و در اصل، به معنای «قرار دادن طلا در آتش برای خالص شدن از ناخالصی‌ها» می‌باشد و در قرآن به معنای گوناگونی به کار رفته است: آزمایش و امتحان (عنکبوت/۲)؛ فریب دادن (اعراف/۲۷)؛ بلا و عذاب (ذاريات/۱۳)؛ گمراهی (مائده/۴۱)؛ شرک و بتپرستی یا سد راه ایمان آورندگان شدن (همین آیه)؛ البته تمام معانی ذکر شده به همان مفهوم اصلی فتنه برمی‌گردد.

البته این موضوع با مساله عفو و گذشت، که در مورد دوستان یا افراد شکست خورده یا نادم و پشیمان صورت می‌گیرد، هیچ‌گونه منافاتی ندارد.

پیام: حتی در برخورد با دشمنان نیز، باید عادل باشیم. «فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ»

آیه ۱۹۵

واژه: **لَأَتَلْهُوا** : نیفکنید. (القاء: انداختن)

۹- انفاق سبب نجات جامعه:

مراد از انفاق در این آیه، سرمایه‌گذاری برای تأمین هزینه جهاد است؛ یعنی به مسلمانانی که قدرت مالی دارند دستور داده شده است که هزینه جنگ و جهاد را تأمین کنند؛ زیرا در غیر این صورت، ممکن است لشکر مسلمانان دچار کمبود تجهیزات جنگی شده و متحمل شکست شوند. از سویی نباید با انفاق فراوان و تمام شدن سرمایه‌های اقتصادی، زمینه نابودی تدریجی خود و جامعه را فراهم آورند. بنابراین، ارتباط بین دو جمله «در راه خدا انفاق کنید» و «خود را به دست خود به هلاکت نیفکنید» این است که میانه‌روی را در انفاق - به‌ویژه برای تأمین هزینه‌های جنگ - رعایت نمایید.

این آیه گرچه در ذیل آیات جهاد آمده است ولی بیانگر یک حقیقت کلی و اجتماعی است و آن اینکه انفاق به طور کلی سبب نجات جامعه‌ها از مفاسد کشنده است.

پیام:

کرم کن که فردا که دیوان نهند
منازل به مقدار احسان دهند
[سعدی]

«وَاحْسِنُوا إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ»

آیه ۱۹۶ به دلیل ارتباط موضوعی با آیات بعدی، در درس بعد قرار داده شده است

۵- فتنه؛ گناهی بزرگ‌تر از قتل:

ایجاد فتنه و تلاش برای بر هم زدن امنیت روحی و اخلاقی جامعه، گناهی بسیار پست‌تر و سنگین‌تر از ایجاد رعب و وحشت در میان آنان و قتل و کشتار است؛ زیرا قتل و کشتار، جسم انسان را از بین می‌برد، ولی فتنه و گمراه کردن دیگران، روح و حقیقت انسان را نابود می‌کند.

پیام: فتنه‌گری دشمنان از خونریزی آنان خطرناک‌تر است. «وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ القَتْلِ»

آیه ۱۹۲

واژه: انتهوا : دست برداشتن. (انتهاء : پذیرفتن نهی کسی، ترک کردن)

پیام: اسلام، راه بازگشت را حتی برای کفار باز گذارده است. «فَإِنْ انتَهُوا ...»

آیه ۱۹۳

واژه: عدوان: عدم عدالت در رفتار با دیگران، ظلم.

۶- اهداف جهاد در اسلام:

سه هدف برای جهاد در این آیه ذکر شده: ۱- از میان بردن فتنه‌ها ۲- محو شرک و بتپرستی ۳- جلوگیری از ظلم و ستم. درست است که شرک یکی از مصاديق فتنه است ولی «فتنه» مفهومی گسترده‌تر از شرک دارد، و درست است که شرک یکی از مصاديق ظلم است، ولی «ظلم» مفهوم وسیع‌تری دارد، و اگر گاهی تفسیر به شرک شده بیان یک مصدق است.

هدف یکی از سه چیز است: خاموش کردن آتش فتنه‌ها و آشوب‌ها که سلب آزادی و امنیت از مردم می‌کند و همچنین محو آثار شرک و بتپرستی، و نیز مقابله با متجاوزان و ظالمان و دفاع در برابر آنان.

اسلام با هرگونه جهاد و جنگ به منظور کشورگشایی مخالف است، ولی چنانچه به کیان مسلمانان حمله شود، جهاد دفاعی را واجب می‌داند. همچنین، در شرایط خاص، جهاد ابتدایی را واجب می‌شمارد. هدف اسلام از جهاد ابتدایی، مقابله با سردمداران کفر و طاغوت و نجات مردم و مستضعفان از بند اسارت آنان است.

۷- مسئله جهاد در اسلام

در بسیاری از مذاهب انحرافی، جهاد به هیچ‌وجه وجود ندارد و همه چیز بر محور توصیه‌ها و نصایح و اندرزها دور می‌زند، حتی بعضی هنگامی که می‌شنوند جهاد مسلحانه، یکی از ارکان برنامه‌های اسلامی است در تعجب فرو می‌روند که مگر دین می‌تواند، توأم با جنگ باشد. اما با توجه به این‌که همیشه افراد زورمند و خودکامه و فرعون‌ها و نمرودها و قارون‌ها که اهداف انبیاء را مزاحم خویش می‌دیده‌اند در برابر آن ایستاده و جز به محو دین و آیین خدا راضی نبودند روشن می‌شود که دینداران راستین در عین تکیه بر عقل و منطق و اخلاق باید در مقابل این گردنشان ظالم و ستمگر باشند و راه خود را با مبارزه و در هم کوبیدن آنان به سوی جلو باز کنند.

پیام: هدف از جنگ در فرهنگ اسلام، برچیدن شرک و فتنه و استقرار دین خداست؛ نه کشورگشایی و جاهطلبی. «حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةً»

آیه ۱۹۴

واژه: الشَّهْرُ الْحُرَامُ : ماه حرام. (در سال، چهار ماه است که جنگ در آن‌ها در جاهلیت ممنوع بوده و اسلام نیز آن ممنوعیت را امضاء کرده است. آن چهار ماه، عبارتند از: ذی‌القعده، ذی‌الحجه، محرم و ربیع)

۸- مقابله به مثل:

بشرکان مکه می‌دانستند که جنگ در ماههای حرام از نظر اسلام جایز نیست و به خصوص در مسجدالحرام و مکه این کار نارواتر است، به همین دلیل در نظر داشتند، مسلمانان را غافلگیر ساخته و در ماههای حرام به آن‌ها حمله‌ور شوند، این آیه نقشه‌های آن‌ها را نقش بر آب کرد، و دستور داد اگر آن‌ها در ماههای حرام دست به اسلحه برند و احترام آن را شکستند شما نیز حق دارید مقابله به مثل کنید.

بر اساس ادامه آیه اسلام می‌گوید: در برابر متجاوز، باید ایستاد، و به هر کس حق می‌دهد که اگر به او تعدی شود، به همان مقدار مقابله کند، و این امر منحصر به مساله قصاص در مقابل قتل یا جنایات دیگر نیست، بلکه امور مالی و سایر حقوق را نیز شامل می‌شود.